

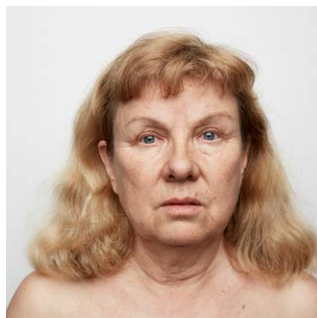
EN HANDELSRESANDES DÖD
— AV ARTHUR MILLER

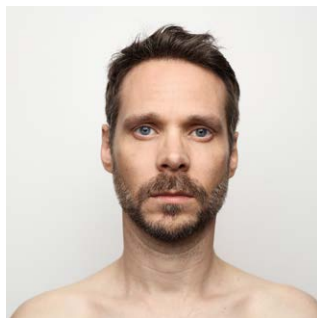
MALMÖ
STADSTEATER

Dag Malmberg

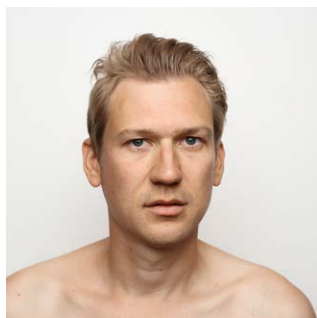
Li Brådhe

Mattias Linderoth

Erik Borgeke

Henrik Svalander

Sandra Stojilkovic

Bill Hugg

Erik Olsson

Linnéa Jönsson

Linnea Rydqvist

PREMIÄR PÅ INTIMAN 20 DECEMBER 2019

FÖRLAG: Nordiska APS
ORIGINALTITEL: Death of a Salesman
ÖVERSÄTTNING: Sven Barthel
BEARBETNING: Dennis Sandin och Henrietta Hultén

REGI: Dennis Sandin
SCENOGRAFI OCH KOSTYM: Stine Martinsen
LJUDESIGN: Max Mittle
LJUDESIGN OCH MUSIK: Mikael Svanevik
VIDEODESIGN: Michala Clemmensen
MASK: Siv Nyholm
DRAMATURG: Henrietta Hultén

I ROLLERNA

WILLY LOMAN – Dag Malmberg
LINDA – Li Brådhe
BIFF – Mattias Linderoth
HAPPY – Erik Borgeke
BERNARD – Henrik Svalander
KVINNAN – Sandra Stojilkovic
CHARLEY – Bill Hugg
FARBOR BEN – Erik Olsson
HOWARD WAGNER – Erik Olsson
JENNY – Linnéa Jönsson
STANLEY – Henrik Svalander
MISS FORSYTHE – Linnea Rydqvist
LETTA – Linnéa Jönsson

DEN MODERNA AMERIKANSKA URPJÄSEN

När ridån gick ner vid urpremiären av *En handelsresandes död* 10 februari 1949 på Broadway, var det knäpptyst i publiken. Några famlade med sina ytterkläder och sökte varandras blickar. Många, även män, satt alldeles tysta med tårarna rinnande nerför kinderna. Så hade pjäsen träffat livsnerven i den amerikanska drömmen, den där man har värde endast om man lyckas skapa värde. Sedan bröt applåderloss och succén var ett faktum. En modern klassiker var född. Arthur Miller blev världsberömd i stort sett över en natt. Han fick Pulitzerpriset. Pjäsen översattes till en stor mängd språk, och den fick sin Sverigepremiär vid Dramaten redan i oktober 1949 i regi av Alf Sjöberg.

En handelsresandes död kom att bli den moderna amerikanska urpjäsen. Arthur Miller skrev som vanligt folk talade, det handlade om människor man kunde identifiera sig med. Pjäsen vilar på solid lbsengrund, en handfast och obönhörligt tickande dramaturgi som utspelas under det sista dygnet i Willy Lomans liv. Hur pjäsen slutar talas ju om i titeln. Men medan handlingen rullar på från A till Ö finns ett antal expressionistiska drömsekvenser när Lomans minnen från det förflutna spelas samtidigt som den yttre handlingen pågår. Loman talar med personer i nuet samtidigt som han talar

med dem i det förflutna. Det är bara han som ser alla tidsplan samtidigt. Detta var ett nytt sätt att skriva pjäser, och Miller har berättat att hans gode vän, film- och teaterregissören Elia Kazan, som satte upp urföreställningen, inspirerade honom att använda filmens expressionistiska uttrycksmedel. Millers första titel på pjäsen var *Inside Of His Head*, (Inuti hans huvud) och han förställde sig en scenografi där ett väldigt huvud öppnar sig och visar huset, pjäsens enda spelplats.

I en dokumentärfilm som hans dotter, regissören Rebecca Miller gjort om sin far, berättar Miller att han hade två repliker i huvudet; öppningsscenen i pjäsen: ”– Willy? – Ja det är jag, jag kom tillbaka”. Han visste inte vart de skulle leda honom, men medan han tänkte på det köpte han virke, byggde sig ett litet hus, med fyra väggar, två fönster och en dörr. När huset var färdigt gick han in i det och skrev klart hela första akten på en dag och en halv natt. Den andra akten tog sex veckor.

Miller hade på nära håll känt vad det betyder när den amerikanska drömmen kraschar. Hans far, Isidore Miller, kom som sjuårig judisk pojke ensam från Polen till USA och togs om hand av släktingar. Han lärde sig aldrig läsa och skriva, men förstod sig på affärer,

byggde upp en framgångsrik firma och gifte sig med en konstnärligt begåvad och sprudlande judisk flicka som älskade teater, konst och litteratur. När Arthur Miller föds 1915 som den yngre brodern i familjen bor de i en fin våning med utsikt över Central Park. Men 1929 måste de flytta till Brooklyn när faderns företag går omkull i 1930-tals depressionen. Arthurs äldre bror tar traditionsenligt över återuppbyggnaden av firman.

– Som yngre bror hade jag inte så höga krav på mig, säger Miller i filmen. Jag var inte duktig i skolan, kom inte in på universitetet utan jobbade på ett bilvaruhus tills jag fick möjlighet att läsa journalistik vid University of Michigan. På universitetet vinner han flera dramapristävlingar. 1940 gifter han sig med Mary Slattery, och skriver ett par pjäser för Broadway. Hans första succé är *All my sons* (Alla mina söner) från 1947.

Ibland sägs det att Arthur Miller är känd för två saker: *En handelsresandes död* och äktenskapet med Marilyn Monroe. 1956 skiljer Miller sig och gifter om sig med Monroe. Världen fascineras av kombinationen stilig judisk intellektuell och ikonisk sexsymbol. Äktenskapet varar i fem år och till Marilyn skriver Miller manus till *The Misfits* (De missanpassade) 1961 som filmas i regi av John Houston.

Miller skrev ett 20-tal pjäser, men ingen har i berömmelse kunnat mäta sig med *En handelsresandes död*. Ett annat av hans ofta spelade verk är *The Crucible* (Häxjakten) från 1953 som han skrev under McCarthytiden på 1950-talet i ett

USA präglad av det kalla kriget, jakt på kommunister och angiveri. Miller blev kallad till senatsförhör, förnekade att han var kommunist och vägrade ange kommunist sympatisörer. Häxjakten är förlagd till historisk tid, men budskapet är tydligt och Miller fick under en period utreseförbud ur USA.

1962 gifter Miller om sig med sin tredje hustru, Inge Morath, österrikisk fotograf. Äktenskapet varade till hans död 2005 och i detta äktenskap föds filmaren Rebecca Miller.

1992 kom Arthur Miller till Dramaten och satte upp *En handelsresandes död* som biträdande regissör till Lars Amble. De som var med då kan berätta att han ibland inte dök upp på repetitionerna. Då hade den härdige Miller förlorat sig i Clas Olssons första affär i Stockholm, lycklig som en grabb i en godisbutik. Och med hem till Connecticut tog han en stor väska full nyinköpta verktyg.

I programbladet till Dramatens uppsättning skriver Miller:

”Pjäsen växte fram ur enkla bilder...kanske framför allt bilden av ett behov större än hunger eller sex eller törst, behovet att lämna ett avtryck i världen. Behovet av odödlighet och en insikt att man med stor möda ristar in sitt namn i en isbit en varm julidag”.

/Ur Arthur Miller Plays (one). Metham 1988.
Övers: Ulla Åberg/

HENRIETTA HULTÉN, DRAMATURG

HEJ DENNIS OCH STINE!

En intervju med regissören Dennis Sandin och scenografen Stine Martinsen.

*Varför ville du iscensätta
En handelsresandes död?*

Dennis – Det är en så bra pjäs, den är otroligt välskriven. Jag är väldigt berörd av historien och det har jag blivit varje gång jag läst eller närmat mig den. Jag är både en son till någon och en pappa till en numera vuxen son, och jag är partner i ett långt förhållande, precis som Willy Loman. Så det var ett rätt personligt val. Sedan är *En handelsresandes död* dramaturgiskt intressant med drömscener och återblickar. Jag tror att en klassiker blir just en klassiker för att man kan komma tillbaka till den gång på gång och se den med nya ögon, både som konstnär och som publik.

*Vad tror du Arthur Millers pjäs säger
om den tid vi lever i idag, finns det
beröringspunkter?*

Dennis – Det finns många. Pjäsen är skriven i vårt moderna kapitalistiska samhälle och har en civilisationskritik i sig. Vad betyder det att leva *The American Dream*? Vad händer med människorna, blir de bara kuggar i ett maskineri eller kan de leva ut sina drömmar? Tvingas vi in i likformiga liv utan frihet, utan själslig frihet, och i såna fall vad är det som

tvingar oss? Är vi ägda av våra karriärer och våra måsten att vara lyckade och framgångsrika? Willy Loman är inte lyckad, men han saluför sig som om han vore det, för att inte ge upp livet. Han fortsätter drömma drömmen, men till slut blir det absurt – han lever ju i en livslögn. Frågan är om sanningen om familjen och deras misslyckanden ska fram, eller om de ska fortsätta att drömma, ljuga och hålla pappans lögn under armarna? Pjäsen är också ett drömspel där Willy Loman försöker rädda sig själv kvar i livet. Och det kan man nog känna igen, att till slut har vi bara vår fantasi kvar om vi stängs inne i våra måsten.

*Vad är det för slags miljö och rum som
familjen Loman bor och lever i?*

Stine – Vi är i en 1940-talsmiljö, men den är abstrakt eftersom vi rör oss i Willy Lomans huvud, i hans tankar. Rummen rör sig och dåtid blandas med nutid. Vi har enstaka möbler, köksbord och stolar, som fasta punkter. Men runt Willy Loman rör väggarna sig, de blir transparenta så man kan se in i andra rum. Hans fantasi tar över som skuggspel och en överdimensionerad, lite förvriden dröm. Mycket av detta är kopplat till brodern Ben, som i motsats till honom själv, har

lyckats i livet. När Ben gör entré syns han först i stora skuggor innan han kommer in som drömgestalt. Runt Willy Loman är lite fast och mycket flytande, och det är så hans inre ser ut. Han rör sig mellan verkligheten och de drömmar som har börjat ta mer och mer plats i hans liv, och bli mer våldsamma. Vi lägger också till videoprojektioner; abstrakta bilder som visar hur storstadens stress pressar honom, men också bilder av drömmar om frihet och lycka. I rummet pågår mycket samtidigt kring

Willy Loman. Rollerna är på scen i olika åldrar, i en scen är hans söner vuxna för att i nästa moment vara ungdomar.

För kostymerna har vi valt en klassisk 1940-tals look, och vi har gjort ett stort arbete med att hitta tidstypiska detaljer och göra ett förhöjt språk i färgskalan. Minnena är kanske lite ljusare och vackrare. De ser ut som de gör i Willys huvud, mer än de är helt realistiska.

**”DJUNGELN ÄR MÖRK
MEN FULL AV DIAMANTER”**

**”HAN HADE DEN RÄTTA
DRÖMMEN. DET ÄR DEN ENDA
DRÖM SOM ÄR NÅNTING VÄRD
– ATT BLI NUMMER ETT!”**

**”DEN MANNEN VAR
FRAMGÅNGEN
PERSONIFIERAD!”**

**”GÖR SLUT PÅ DOM DÄR
FALSKA DRÖMMARNA”**

INSPELADE RÖSTER Linn Mildehav,
Ivan Stojiljkovic Malmström

INSPICIENT Josefin Beischer, Kristian Larsson
SUFFLÖR/PRODUKTIONSASSISTENT
Josefina Johansson, Ellen Nilsson
PRODUCENT Isabella Posse Boquist

SCENMÄSTARE Kalle Magnusson
BITRÄDANDE SCENMÄSTARE Piotr Kassaraba
LJUDTEKNIKER Harald Gagge
LJUSTEKNIKER Ida Hemlin, Emanuel Arvanitis,
Anni Johansson, Sara Hansson
VIDEOTEKNIKER Jimmy Nilsson
DEKORTEKNIKER Dan Sörensen
REKVISITÖR Ulrika Fredriksson,
Jessica Nyman, Linda Täck

KOSTYMKOORDINATOR Andrea Stenman
SKRÄDDARE Anja Svärd, Mariane Josefsson,
Marie Jonsson

SKRÄDDARLÄRLING Sanna Svahn
PRAKTIKANT Filippa Svensson,
Max Osvald-Denisou

FÄRGNING PATINERING Alicja Ekerholm
PÅKLÄDARE Alicja Ekerholm

SMEDJA Henrik Ahlén, Johan Lindsjö
MÅLERI Björn Nyström
SNICKERI Vincent Gadd
TAPETSERI Mikael Palmqvist

SPECIALEFFEKT Magnus Nilsson, Ivar Sandin
SCENOGRAFITEKNISK SAMORDNARE
Hansson Sjöberg
DEKORATELJÉCHEF Erik Pilesjö

MARKNADSCHEF Jenny Bång
KOMMUNIKATÖRER Carin Hebelius,
Erik Roman, Irene Pelayo Lind
SERVICEANSVARIG Inger Börjesson
FÖRSÄLJNINGANSVARIG David Ringqvist
INNESÄLJARE Sofie Åström
FÖRESTÄLLNINGSFOTOGRAF Bodil Johansson
PORTRÄTTFOTOGRAF Johan Sundell
PROGRAMLAYOUT Isabel de Jounge
TRYCK JustNu, Malmö

TEKNISK CHEF Jerker Pyron
CHEFSPRODUCENT Lisa Ericstam
CHEF KOSTYM- OCH MASKAVDELNINGEN
Paola Billberg Johansson
FÖRESTÅNDARE KOSTYMSERVICE
Gyöngyi Balázs
LJUSANSVARIG Sven-Erik Andersson
STÄDLEDARE Rinna Lövgren
EKONOMICHEF Leif Jönsson

CHEFSASSISTENT Agneta Nessrup
TEATERCHEF OCH ANSVARIG UTGIVARE
Kitte Wagner

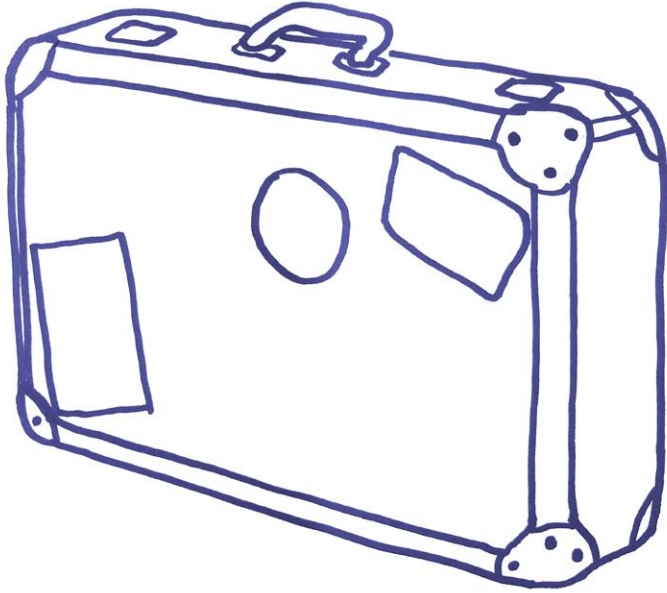

FOTOGRAFERING OCH LJUDUPPTAGNING ÄR
AV UPPHOVSRÄTTSLIGA SKÅL EJ TILLÅTEN.
VAR VÄNLIG STÄNG AV MOBILTELEFONEN.

Malmö Stadsteaters verksamhet finansieras i huvudsak med bidrag från
Malmö Stad och Region Skåne (inkl Staten via kultursamverkansmodellen).

MALMOSTADSTEATER.SE